

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŪKIO MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL LIETUVOS KLASTERIŲ PLĖTROS KONCEPCIJOS PATVIRTINIMO**

2014 m. vasario 27 d. Nr. 4-131
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. 921 „Dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 9.26 papunkčiu,

t v i r t i n u Lietuvos klasterių plėtros koncepciją (pridedama).

Ūkio ministras

Evaldas Gustas

Parengė
Ūkio ministerijos Inovacijų ir žinių visuomenės departamento
Verslo ir mokslo bendradarbiavimo skyriaus vyriausioji specialistė

Erika Dervinytė

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos ūkio ministro
2014 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. 4-131

LIETUVOS KLASTERIŲ PLĖTROS KONCEPCIJA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos klasterių plėtros koncepcija (toliau – Koncepcija) parengta vadovaujantis Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija“ Lietuva 2030“ patvirtinimo“, Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1281 „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“.

2. Koncepciją sudaro klasterių esamos būklės analizė, klasterizacijos nauda, klasterių plėtros tikslai ir uždaviniai, klasterio nariai, klasterių išsivystymo lygiai ir klasterizacijos skatinimo stebėseną.

3. Koncepcija yra rekomendacinio pobūdžio, jos tikslas – skatinti klasterizacijos plėtrą Lietuvoje. Koncepcija siekiama sudaryti sąlygas priimti novatoriškus sprendimus, vykdyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) veiklą, skatinti investicijas, didinti užimtumą, verslo našumą, eksportą, diegti inovacijas.

4. Koncepcijoje vartojamos sąvokos:

4.1. **Klasteris** – tai įmonių ir (arba) mokslo ir studijų institucijų bei kitų subjektų santalka, funkcionuojanti partnerystės principu, kurios nariai, veikdami tarpusavyje susijusiose įvairiose ekonominės veiklos ir iniciatyvų srityse, siekia padidinti ekonominę veiklos efektyvumą.

4.2. **Klasterio fasilitatorius** – asmuo, kuris, tiesiogiai nedalyvaudamas klasterio veikloje, padeda klasterio nariams suprasti jų bendrus tikslus ir juos pasiekti.

4.3. **Klasterio koordinatorius** – juridinis asmuo, administruojantis, plėtojantis vidinių ir išorinių ryšių klasterio veiklas, atstovaujantis klasterio interesams ir tiesiogiai dalyvaujantis klasterio vertės kūrimo grandinės veikloje.

4.4. **Klasterio nariai** – fiziniai ir juridiniai asmenys, priklausantys klasteriui ir bendradarbiaujantys tarpusavyje.

4.5. **Klasterizacija** – įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų būrimasis į klasterius.

4.6. Kitos Koncepcijoje vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose.

II SKYRIUS ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ

5. Šiuo metu Lietuvoje daug dėmesio skiriama klasterizacijos plėtrai. Kuriama klasteriams palanki aplinka, plėtojami tarptautiniai ryšiai ir skatinama įsilieti į tarptautinius klasterius, siekiant Lietuvoje turėti aukšto lygio inovatyvių klasterių, nes inovacijų tinklai mažoms ir vidutinėms įmonėms (toliau – MVI) sudaro palankią aplinką kurti inovacijas ir plėtoti ryšius su didelėmis įmonėmis ir tarptautiniais partneriais.

6. Klasteris, kaip tam tikra bendradarbiavimo forma ar verslo modelis, Lietuvoje yra gana naujas reiškinys, todėl trūksta šios srities kompetencijos, žinių apie klasterio teikiamą naudą, jo valdymą ir bendradarbiavimo kultūrą, vertės grandinės kūrimą. Klasterizaciją stabdo klasterio narių tarpusavyo pasitikėjimo ir bendradarbiavimo kultūros stoka, profesionalių klasterio fasilitatorių ir

kitų specializuotų tarpininkų trūkumas, nesugebėjimas pasirinkti tinkamų komunikavimo priemonių. Sėkmingai veikiančios įmonės stengiasi viena kitos atžvilgiu laikytis atsargiai, galimus partnerius laikydamos konkurentais, siekiančiais užimti jų rinkos dalį.

7. Remiantis Lietuvos klasterių žemėlapiu (<http://maps.klaster.lt/>) duomenimis, paslaugų sektoriuje klasterių yra daug daugiau nei pramonės sektoriuose. Ypač daug klasterių inicijuota informacinių technologijų, sveikatinimo ir kūrybinių industrijų srityse. Iš tradicinės pramonės sektorių daugiausia klasterių kūrėsi maisto ir gėrimų pramonės sektoriuose, mažiausiai – tekstilės, medienos ir baldų pramonės, mašinų ir prietaisų gamybos, chemijos ir plastikų, elektronikos sektoriuose ir kt. Pažymėtina, kad regioninių klasterių surakta labai mažai. Šiuo metu veikia tik keletas klasterių, kurių pagrindinė veikla yra turizmo paslaugos.

8. Lietuvoje klasteriai kuriami ekonomiškai stipriausiuose miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje), kur yra didžiausia veikiančių ūkio subjektų koncentracija ir didžiausias gyventojų užimtumas. Tačiau Lietuvos regionuose (apskrityse), ypač turinčiuose aiškia specifiką, taip pat galima rasti tam tikrų klasterių užuomazgą (Anykščiuose, Biržuose, Druskininkuose ir kt.).

9. Vertinant Lietuvos klasterių tarptautiškumą, galima teigti, kad Lietuvos klasteriai dažnai dalyvauja tarptautiniuose projektuose, kitose Europos Sąjungos (toliau – ES) iniciatyvose, kuriančiose žinių ir inovacijų erdvę, vysto komercinį bendradarbiavimą su užsienio partneriais. Vis dėlto dauguma Lietuvos klasterių kol kas yra jauni ir per silpni, kad būtų patrauklūs užsienio rinkai. Plėtojant vidinius ir išorinius klasterių ryšius, trūksta klasterių narių pastangų koordinacijos ir tai riboja klasterių galimybes veikti tarptautiniu mastu.

10. Klasterizacija yra svarbi tiek pasauliniu, tiek ES, tiek Lietuvos mastu. ES inovacijų politikoje pabrėžiama, kad būtina sudaryti palankią aplinką inovatyviems klasteriams kurtis, tarptautiniams ryšiams ir tarptautiniams pasaulinio lygio inovacijų klasteriams plėtotis. Europos Komisijos 2010 m. spalio 6 d. komunikate Nr. KOM (2010) 546 „Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Inovacijų sąjunga“ pabrėžiama, kad svarbu pagreitinti MTEP rezultatų diegimą rinkoje, sprendžiant pagrindines visuomenės problemas, siekiant stiprinti ES konkurencingumą ir didinti naujų darbo vietų skaičių. Įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų partnerystė regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu gali būti viena iš priemonių šiems tikslams pasiekti.

11. Atlikus studijas ir tyrimus (asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“ 2012 m. atlikta „Klasterių studija“) nustatytos šios Lietuvos klasterių veiklos esminės stiprybės – santykinai pigi kvalifikuota darbo jėga, logistikos požiūriu palanki vieta, išvystyta logistikos infrastruktūra, aukštas įmonių technologinės bazės lygis; silpnybės – menkas įmonių tarpusavio bendradarbiavimas, pasitikėjimo ir kompetencijos stoka, įmonių nesiorientavimas į kompetencijos didinimą, aukštos pridėtinės vertės kūrimą; galimybės – nišinių produktų gamyba, eksportas, integracija į tarptautinius tinklus; grėsmės – regioninės specializacijos nebuvimas, kvalifikuotų specialistų trūkumas ir emigracija, nesugebėjimas konkuruoti su pigių veiklos kaštų valstybių gamintojais, nesugebėjimas jungtis į tarptautinius tinklus.

12. Remiantis asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“ 2012 m. parengta „Klasterių studija“, Lietuvoje išskiriamos trys klasterizacijos procesų plėtros kryptys:

12.1. Aukštųjų technologijų sektoriaus klasterių plėtros kryptis. Šios krypties orientacija – aukštųjų technologijų sektoriaus plėtra, skatinant klasterių vystymąsi biotechnologijų, mechatronikos, lazerių technologijų, informacinių technologijų, nanotechnologijų ir elektronikos srityse.

12.2. Regioninės klasterių plėtros kryptis. Šios krypties orientacija – skatinti klasterių iniciatyvas regionuose (apskrityse), ypač probleminiuose, diegti modernias ir didelio poveikio technologijas, svarbias pramonės inovatyvumui ir visos ekonomikos augimui, taip užtikrinant valstybės konkurencingumą visuose sektoriuose. Svarbu pabrėžti, kad klasteriai, jungiantys skirtingų sektorių įmones (veikiančias visoje klasterio vertės kūrimo grandinėje), mokslo ir studijų institucijas ir kitus subjektus, yra linkę būti inovatyvesni.

12.3. Tradicinės pramonės sektorių klasterių plėtros kryptis. Šios krypties orientacija – tradicinės pramonės ir paslaugų sektorių klasterių plėtra, kuria siekiama atnaujinti ir sustiprinti

Lietuvos tradicinės pramonės sektorius, skatinti tradicinių pramonės sektorių įmonių bendradarbiavimą ir tarpusavyje, ir su mokslo ir studijų institucijomis.

13. Lietuva, kaip ir kitos ES valstybės narės, naujuoju ES struktūrinės paramos 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu įsipareigojo parengti valstybės Sumaniosios specializacijos strategiją. Ši strategija turės didelę įtaką Lietuvos mokslo ir verslo bendradarbiavimo perspektyvai ir valstybės konkurencingumui Europoje ir visame pasaulyje. Klasteris gali būti viena iš pagrindinių priemonių siekiant bendrų ES tikslų, norint geriausiai išnaudoti visas MTEP ir inovacijų (toliau – MTEPI) plėtros galimybes, kelti valstybių ekonomikos lygį, skatinti ilgalaikius valstybės verslo plėtros procesus, grįstus verslo, mokslo ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimu.

III SKYRIUS KLASTERIZACIJOS NAUDA

14. Klasteriai nuo kitų bendradarbiavimo formų skiriasi tuo, kad klasterio narius sieja bendri ekonominiai interesai dalyvaujant produktų ir (arba) paslaugų vertės kūrimo grandinės veikloje. Klasteriai – tai daugiau nei paprasti horizontalieji tinklai, kuriais grįstas įmonių, veikiančių toje pačioje rinkoje ir priklausančių tai pačiai pramonės grupei, bendradarbiavimas tokiose srityse kaip MTEP, inovacijų diegimas, produktų kūrimas ar pirkimų politika. Dažniausiai klasteriai – tai tarpsektoriniai (vertikalieji ir (arba) horizontalieji) tinklai, sudaryti iš nevienodų ir viena kitą papildančių įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų, kurių specializacija klasterio vertės grandinėje yra specifiniai sprendimai. Rasti bendri tarpsektorinio bendradarbiavimo sąlyčio taškai ir jų plėtojimas, aktyviai veikiant klasterių fasilitatoriams, padeda klasterio nariams efektyviau kurti produktus ir (arba) paslaugas.

15. Žinios, sudarančios bet kokios inovacinės veiklos pagrindą, negali būti kaupiamos nei valstybės institucijose ar įstaigose, nei atskirose įmonėse, o turi būti pasklidusios po daugelį inovacijų sistemos veikėjų – įmonių, mokslo ir studijų institucijų ir kitų subjektų. Vienintelis būdas inovacijas norinčioms diegti įmonėms panaudoti šias žinias – tai bendradarbiauti tiek su kitomis suinteresuotomis įmonėmis, tiek su mokslo ir studijų institucijomis ir kitais subjektais, sujungti turimą kompetenciją ir koordinuoti veiklas siekiant pagaminti unikalių produktų.

16. Klasteriai yra laikomi daugelio išsivysčiusių ir sparčiai besivystančių valstybių ekonomikos reiškiniu, kadangi daugelyje valstybių jie skatina ekonomikos augimą, pritraukia naujų technologijų, kvalifikuotų darbuotojų, investicijų į MTEP. Klasteriai taip pat suburia įmones, mokslo ir studijų institucijas ir kitus subjektus, kurių socialiniai gamybiniai ryšiai įgalina jų specializaciją, leidžia pasinaudoti unikaliais specializuotais ištekliais ir taip sustiprina tiek klasterio narių, tiek visos valstybės konkurencinį pranašumą.

17. Klasteris kaip veiklos forma ne tik keičia valstybės ar regiono (apskritis), ar tam tikro miesto ekonominę struktūrą ir potencialą, bet ir stiprina atskirų klasterio narių žmogiškuosius, techninius, mokslinius, kapitalo, inovacinius, partnerystės ar kitokius pajėgumus. Produktyvumas, konkurencinis pranašumas tiek vietinėje, tiek tarptautinėje rinkoje, inovatyvūs produktai ar personalo kompetencijos gerinimas, ir partneriams, ir įmonių klientams teikiama nauda gali būti tik vieni iš daugelio rezultatų, kurių gali pasiekti klasterio nariai, veikdami išvien.

18. Klasterizacija padeda plėtoti naujas idėjas ir verslą, sparčiau perduoti žinias ir diegti technologijas, kurti produktus, gerinti darbo ir produktų kokybę, technologinį turinį, kurti palankias įmonių produktyvumo, inovatyvumo didinimo sąlygas, mažinti MVĮ veiklos kaštus, ypač MTEPI srityje, paruošti palankias sąlygas augti MVĮ, skatinti eksporto plėtrą, mažinti riziką ir didinti sėkmės tikimybę renkantis naujas MTEPI kryptis, efektyvinti MTEPI procesus pasitelkiant potencialo konsolidavimą, padėti MVĮ įsiliesti į pasaulinius žinių ir inovacijų tinklus, išnaudoti jų teikiamas galimybes kuriant didesnę pridėtinę vertę, didinti konkurencingumą ir užimtumą.

IV SKYRIUS

KLASTERIŲ PLĖTROS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

19. Klasterių plėtros tikslas – didinti Lietuvos ūkio inovacinį potencialą, skatinant klasterizaciją.

20. Nustatomi šie pagrindiniai klasterių plėtros uždaviniai:

20.1. propaguoti klasterizacijos potencialą;

20.2. skatinti klasterių kūrimąsi ir plėtrą;

20.3. didinti klasterių inovacinį potencialą;

20.4. skatinti klasterių jungimąsi į tarptautinius tinklus (klasterius).

V SKYRIUS

KLASTERIO NARIAI

21. Klasterio kūrimosi pradžioje turėtų būti ne mažiau kaip 5 nepriklausomos įmonės, tačiau, vystant veiklą ir norint didesnio produktyvumo tiek Lietuvoje, tiek užsienio rinkose, šis skaičius turėtų augti. Kuriant naujas technologijas ir diegiant inovacijas, siekiama, kad klasterio veikloje dalyvautų mokslo ir studijų institucijų atstovai.

22. Klasterio nariai gali veikti pagal jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį arba kitais sutartiniais pagrindais.

23. Vienas iš klasterio narių turi būti klasterio koordinatorius.

VI SKYRIUS

KLASTERIŲ IŠSIVYSTYMO LYGIAI

24. Klasterių išsivystymo lygį lemia šie veiksniai:

24.1. bendros veiklos (klasterio nariai bendradarbiauja tarpusavyje įvairiose ekonominės veiklos ir iniciatyvų srityse, siekdami padidinti ekonominę veiklos efektyvumą, dalytis žiniomis, perduoti technologijas, kurti naujus produktus ir pan.) patirtis;

24.2. klasterio narių įgyvendintų veiklų skaičius ir klasterio narių įsitraukimo laipsnis;

24.3. klasterio narių produktų ir (arba) paslaugų eksporto dalis pardavimų struktūroje.

25. Skiriami trys klasterių išsivystymo lygiai:

25.1. Besiformuojantys klasteriai. Tai klasteriai, kurie vykdo bendrą veiklą ne ilgiau kaip 2 metus.

25.2. Besivystantys klasteriai. Tai klasteriai, kurie vykdo bendrą veiklą ilgiau kaip 1 metus, turi sėkmingai įgyvendinę ne mažiau kaip 3 bendras veiklas, į kurias įsitraukė ne mažiau kaip 50 proc. klasterio narių.

25.3. Brandūs klasteriai. Tai klasteriai, kurie vykdo bendrą veiklą ne trumpiau kaip 3 metus, turi sėkmingai įgyvendinę ne mažiau kaip 5 bendras veiklas, į kurias įsitraukė ne mažiau kaip 60 proc. klasterio narių, ir kurių įmonių konsoliduota produktų ir (arba) paslaugų eksporto dalis pardavimų struktūroje yra didesnė nei 15 procentų.

VII SKYRIUS

KLASTERIZACIJOS SKATINIMO STEBĖSENA

26. Klasterizacijos skatinimo stebėsenos tikslas – sukurti patikimą klasterių kūrimosi ir plėtros pagrindą.

27. Klasterizacijos skatinimo stebėseną ir vertinimą organizuoja ūkio ministro įgaliotoji institucija (toliau – Įgaliotoji institucija) ir teikia vertinimo rezultatus Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai.

28. Įgaliotoji institucija parengia ir suderinusi su Ūkio ministerija patvirtina klasterizacijos skatinimo stebėsenos ir vertinimo tvarką.

29. Klasteriai turi būti registruojami klasterių duomenų bazėje, kurią administruoja Įgaliotoji institucija.

VIII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30. Klasterių kūrimas ir plėtra gali būti skatinami klasterio lėšomis, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų, ES ir kitomis tarptautinės finansinės paramos lėšomis.
